

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus XXI. De Bigamis non ordinandis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

monstrositas sit latens, & talis non impediatur, Tolet. in infir. c. 57. n. 15.

13 Quid si contingat feminam erumpente natura in virum mutari? Resp. Hoc factum esse colligi ex Plinio, Natur. hist. l. 7. c. 4. eamque ideo nec incapacem videti, nec irregularem, cum tota in virum sit mutata, nec aliqua obstat monstrositas. Ut ordinari posse sit dicenda, nisi obstat scandalum.

De significatione mystica vitiorum quorundam corporis, quae ab ordinando remouent, vide can. 1. & 2. dist. 49.

14 Dispensatio ex communi opinione super hoc vitio spectat ad Rom. Pont. Covarr. ad d. Clem. Si furiosus p. 1. in prin. n. 7. non etiam ad Episcopum. Nihil obstant c. 4. h. r. cum in eo Episcopus dispenfet auctoritate Pont. ut ex eius electione patet. Est tamen Episcopi arbitrio relictum examen causarum inhabilitatis, deformationis, mutilationis, scandali, causantium irregularitatem, Innoc. c. 1. h. r. per c. 2. eod. & can. Communiter dist. 33.

TITULUS XXI.

De Bigamis non ordinandis.

SUMMARIUM.

1. Bigamia spoliatur omni privilegio Clericali.
2. Bigamia vera quomodo contrahatur.
3. An & sola culpa, citra immisionem seminis.
4. Non contrahitur per concubinatum.
5. Contrahitur etiam per uxorem, quam habuit ante baptismum, altera postea ducta.
6. Bigamia Interpretativa.
7. Non contrahitur ab eo, qui falso putat se ducere corruptam.
8. Contrahitur ab eo, qui unam validè duxit, alteram de facto.
9. Et contra qui primam invalidè, alteram validè.
10. Item qui duas duxerit de facto & nulliter.
11. An & quando invalidum est matrimonium ex parte consensu.
12. An & vidua ducta nulliter?
13. Bigamia Similitudinaria.
14. Irregularitas hac est juris humani.
15. Bigami an careant omni privilegio Clericali.
16. Cum Bigamis dispensat Pontifex.
17. Dispensat & Episcopus super bigamia similitudinaria.

18. An & super vera occulta?

19. Bigamia non tollitur per ingressum Religionis.

20. Pralatis Religionis an sit jus dispensandi?

21. Bigamus cur habeatur. contrahens cum corrupta, non ipse antea corruptus.

O mni privilegio Clericali nudat bigamia, ut & Ordine insigniri, & in suscepto ministrare impediatur, c. unico eod. in 6. non ratione peccati, quod per eam minimè incurritur can. fin. dist. 26. licet secus somniet quidam haeretici, cum Ecclesia nequidem trigamiam damnet, & Christus septemvirum non damnauerit, can. Aperiatur cum seq. XXXI. q. 1. sed quod deficiat representatio ministerii unionis inter Christum, per eius incarnationem, & Ecclesiam contracta, c. 1. Glos. V. Sacramentum h. r.

Bigamia denotat duplices nuptias. Tres eius species communiter adsignantur. Prima Propria & vera, quae contrahitur per nuptias consummatas successively cum diversis, can. 4. & 5. dist. 26. Dico, consummatas, quia citra copulam non est carnis divisio in plures, in qua ponitur ratio bigamiae.

Ubi quaeritur, An ad bigamiam requiratur immisio feminis? R. Hoc aliquos negare, adferentes, solam sufficere copulam, ea ratione, quod Ecclesia praesumat ex copula consummatum matrimonium. Quae ratio ut in foro externo procedat, propter perfectae copulae praesumptionem, probabilius tamen; in foro conscientiae non poni bigamiam licite que promoveri ad ordines, si res sit occulta, nam aliàs scandalum obstat. Pro qua parte urget, quod passim dicitur, non nisi per divisionem carnis in plures contrahi bigamiam: quae divisio non potest fieri nisi per consummationem, non etiam consummatio citra seminis immisionem. Qua ratione in can. Lex XXVII. q. 2. & in c. 20. inf. de convers. conjug. requiritur copula & commistio corporum ad consummationem matrimonii: copula vero non ponitur uti nec commistio, nisi immisso semine, per quod demum fiunt una caro vir & mulier. Vid. Sanchez. de matrim. Tract. 7. dist. 83. n. 6. Steph. de Avila De censuris Eccles. p. 7. dist. 8. dubio 1. vers. Præterea.

Dico, per nuptias: quia requiritur adfectu maritali fiat ista divisio in plures. Ut per concubinatum cum diversis non contrahatur bigamia.

bigamia, quia deficit iste adfectus, *cap. 6. h. t.*
 5 Dubitatur, An qui ante baptismum habuit
 unam uxorem, & alteram postea, sit censendus
 bigamus? Resp. Reprobata opinione D.
 Hieronymi, *can. 1. dist. 26.* verius esse, cum
 proprie dici bigamum, ex sententia D. Au-
 gustini, *can. 2. dist. 26. & can. Si quis viduam*
dist. 34. quod baptismus quidem tollat crimi-
 na, & inde procedentem irregularitatem, non
 etiam abroget conjugii legem, nec inde cau-
 strum defectum debeat: qui non est minor, si
 ante baptismum in ea nuptia fuerit, cum
 verè tales sint, ut dicitur inferius, quàm si
 post. Quid facit, quod ante baptismum du-
 cens viduam sit bigamus, *d. can. si quis viduam;*
 & quod ante baptismum coepta non sit con-
 sectanda instar virginis, cum corruptio ista non
 virginem ponat. Covarr. *ad Clem. si furiosus p.*
1. §. 2. n. 3.

6 Secunda est Interpretativa, ita dicta, quod
 licet verè non fiat divisio carnis in plures, ta-
 men interpretatione censetur facta: ut pro-
 inde deficiat significatio unionis Christi cum
 Ecclesia. Unde ducens corruptam ab alio, sive
 in justo matrimonio, sive extra illud, *can.*
Maritum 2. dist. 33. can. curandum 9. dist. 34.
 ut bigamus censetur irregularis. Dico, ab alio
 nam à se ante corruptam ducens, nulla ad-
 ditur bigamia, quod uxor carnem in plures
 non dividerit, ut moraliter secundum jura
 censetur cum virgine contrahere, copula præ-
 cedente per matrimonium subsequens purga-
 ta, de quo *infra tit. qui filii sint legit.* Alteri
 desponsatam necdum ab eo cognitam ducens,
 non potest dici duxisse non virginem. Aliud
 juris in eo, qui quam duxit virginem, postea
 adulterio maculatam cognovit: adicitur en-
 nim hac specie bigamiæ, quod cum ea unitus
 sit, quæ carnem suam in plures divisit, ut &
 ipse in plures divisisse censetur, in quo con-
 sistit ratio hujus bigamiæ. Non facta distin-
 ctione inter scientiam & ignorantiam, cum
 non agatur de vitio, quod causat voluntas,
 sed de significationis defectu, quem etiam
 patitur ignorans, imò & demens. Covarr. *d.*
loco n. 3. Adeo ut non excusetur maritus, qui
 ex præcepto Ecclesie uxorem adulteram ad-
 ductam maritali tractavit. Hostiens. *hic quaest. 9.*
 propter indecentiam, quæ inde exoritur, & hic
 inspicitur.

7 Q. An contrahat bigamiam; falsò putans
 se cum corrupta inire matrimonium? Mini-
 me propterea quoddam censuræ ex communi o-
 pinione non incurrantur sola intentione. Quid
 facit, quod non ex communicatus verbe-
 rans laicum, quem putat esse clericum, ut di-
 cetur *infra tit. de sent. excommun.*

Item quaeritur, An si quis cum una validè
 contraxerit, cum altera de facto, pertineat ad
 secundam hanc speciem bigamiæ? Resp. Pert-
 tinere, si cum utraque consummaverit, quia,
 uti dictum, sine copula non ponitur bigamia,
 Ratio est, quod propter adfectum intencio-
 nis cum opere subleuto sic interpretatio
 duorum matrimoniorum. Et licet Canon A-
 postolorum XVI. videatur loqui de eo, qui
 vera matrimonia contraxit, Canon tamen
 XVIII. loquitur de eo, qui duxit duas sorores
 qui non potest contraxisse nisi cum altera ve-
 ras nuptias. Idem habet *cap. 4. h. t.* quod licet
 de Clericis tantum loquatur, non est tamen
 ratio, nec verbum in illo cap. quo indicetur hoc
 fieri in speciem pœnam Clericorum; cum in
 genere loquatur, & ratio sit generalis, ac spe-
 cies facti de presbytero subjungatur, quæ non
 solet restringere decisionem. Vid. Franc Sua-
 rez *de Conjuris Disp. 49. sect. 2.*

Quid si quis prius matrimonium invalidum
 contraxerit, deinde aliud validum? Resp. Viden-
 al. quibus non incurrit bigamiam: attamen ve-
 rum esse, contrahentem ab ea non esse liberum,
 si quidem & primum consummaverit adfectu
 maritali: cum arum referat, matrimonium in-
 validum sequatur, aut præcedat, dummodo sit
 consummatum, in quo ponitur vis bigamiæ.

10 Quid si quis cum duabus de facto contraxerit
 nulliter? Resp. Idem dicendum esse, si sit
 idem adfectus, cum opere subleuto, quia
 militat eadem ratio; quæ in casu superiori, in
 quo indecentia ponit bigamiam, quæ hoc in
 casu non est minor. Nihil obstat, quod *d. c. 4.*
 meminerit Pont. Clericorum taliter matrimo-
 nia inuentium nam non limitat responsum
 suum ad Clericos, ut patet in subiecta ratio-
 ne, quæ consistit in adfectu intentionis cum
 opere subleuto, qui non tantum ponit in-
 decentiam in Clericis, verum, & in laicis.
 Præterea quæ ratione non requiritur, ut utrum-
 que sit validum, ad ponendam hanc speciem,
 eadem

eadem non est necessarium, ut aliquid sit validum, cum indecentia & defectus significationis militet quoque in casu. Navar. *conf.* 1. h. 2. Suarez *d. loco n.* 11. Neque inferri inde potest, ex multiplici concubinato, aut copula illicita iterata ponendam esse irregularitatem cum in illa desit adfectus intentionis, quem Canon consideravit: & hoc ita, quando matrimonium est invalidum ex causa consanguinitatis, affinitatis, aut simili.

11 Q. An & in casu, quo est invalidum ex parte consensu? Resp. Velle hoc aliquos, motos eo argumento, quod ad ponendam hanc speciem Canones requirant adfectum intentionis, qui desit, quando aliquis simulavit consensum, ad consequendam copulam. Verum jus non tam inspexit consensum interiore, quam exteriori contractum, cum tali adfectu, unde oritur indecentia: ut positâ causâ sequatur effectus. Et probatur ex eo quod Sacerdos sciens uxorem secundâ ducens, qui non potest habere verum consensum, tamen haec irregularitatem incurrat c. 4. *de fin. hoc tit.*

12 Quid si cum vidua quis nulliter contraxerit? Resp. Hunc casum videri apertè decum in c. *fin. hoc t.* ubi Subdiaconus viduam nulliter ducens sit irregularis, tanquâ maritus viduæ propter adfectum intentionis, cum opere subsecuto. Verum Navar. *Conf. hoc tit. & in Manuali c. 27. n. 195.* vult hoc tantum procedere in Clerico, cujus ibi mentio, non etiam obtinere in laico, quod nullibi de eo caveatur: & Regula juris dicitur, non præstare impedimentum, quod de jure non sortitur effectum, juncto eo quod irregularitas non inducatur, nisi in casibus à jure expressis, *cap. 1. qui de Sent. excom. in 6.* Rationem diversitatis inter Clericum & laicum dat, quod ille matrimonium contraxerit spirituale per votum solemnè ordini annexum, non etiam hic. Verum probabilior est prior opinio, scilicet induci indistinctè irregularitatem, cum *d. c. fin.* non fundetur in ordinato ducente viduam, propter duplex matrimonium, spirituale scilicet & carnale, propter adfectum intentionis, nam ea species est alterius rationis, & spectat ad bigamiam similitudinariam, de qua mox: sed in eo; quod taliter contrahens sit tractandus tanquam maritus viduæ, ex eo, quod ad hanc speciem sufficiat

matrimonium, de jure vel de facto cum vidua initum, propter adfectum intentionis cum subsecuto opere. Quæ ratio cum locum habeat in laico, idem juris in eo ponendum: uti & in ducente corruptam, licet nulliter, ex rationis paritate, quod & talis sit judicandus maritus corruptæ Covar. *ad d. Clem. Si furiosus p. 1. §. 2. num. 2. Suar. d. loco sect. 3. n. 3. c. 13.*

Tertia est similitudinaria, ita dicta ratione similitudinis. Eam incurrit sacro Ordine initiatus, aut professus, uxorem ducens, licet virginem. De professo textus est expressus in *can. Quot quos XXVII. q. 1.* quem etiam trahunt ad ordinatum, ex rationis ibi contentæ paritate, quæ consistit in virginis pollicitatione, quam & facit ordinatus, ut dicitur *infra lib. 3.* Nec facit, quod argumentum à simili non procedat ad inducendam irregularitatem; quia hic non proceditur à simili, sed ex illa dispositione juris, quæ dicit pro bigamis habendos, qui virginem pollicitam sunt prævaricati, inter quos sunt & ordinati, ut dictum. Adduci eò potest, *cap. sanè inf. de Cleric. conjug.* in quo presbyter conjugatus post penitentiam, & vitam laudabilem, officio restitui permittitur per Episcopum: ut præsupponatur irregularitas. Ratio est in duplici matrimonio: altero per solemnè votum cum Christo; altero carnali, de facto attentato, licet cum virgine. Est enim votum solemnè aliquod matrimonii genus, animæ cum Deo, quod violatur per sequentem copulam habitam adfectu maritali, qui solus inspicitur, & causat impedimentum; *d. c. 4. c. fin.* Ut non obstat, quod tale matrimonium de facto non teneat. In obstrictis simplicis castitatis voto, cum de iis nihil exprimitur, non habebit locum idem impedimentum, ex dicta regula, quod non inducatur irregularitas in casibus jure non expressis: cum & ratio eadem non subsit, fundata in eo, quod qui matrimonium spirituale contraxit, conetur etiam inire carnale.

Ducitur hæc irregularitas ex veteri Testamento, & quæ obtrouit apud ethnicos Covar. *d. loco n. 1. Levit. 21.* Est tamen juris humani tantum, cum in lege Evangelica eius nulla fiat mentio. Cui non obstat, quod Apostolus 1. *ad Tim. 3.* voluerit Episcopum esse unius uxoris

- xoris virum: neque enim Apostolus facit jus divinum Peccat tamen contraveniens, cum in ordine, quem recepit, non permancat quoad executionem, & ordinator ordinandi potestate & officio privetur, c. 2. h. t.
- 15 Quæri posset, An bigami hoc ipso careant omni privilegio Clericali? R. Hoc videri dicendum; per *can. Quisquis dist. 84.* ubi dicitur, *mox videtur*: & clarius per *c. 1. eod. in 6.* ubi omni privilegio Clericali declarantur nudati: ad d. ut tonsuram & habitum deferre Clericale non prohibeantur, sub anathemate. Quæ pœna non tantum habere locum dicenda in veris bigamis, verum & interpretativis, citra extensionem textus, cum *d. can. Quisquis etiam de illis agatur*, & ad eum se referat, *d. c. 1.* Ut sint carituri & privilegio fori, quod non competit nisi ferentibus habitum & tonsuram, & Canonis, ut eos percipientes sint immunes ab excommunicatione, *Gloss. in d. can. quisquis dist. c. 1. V. omni privilegio.* Et hoc tantum in Clericis in minoribus positum *Gloss. dist. locis*: nam in sacris positum, donec degradentur non privantur Clericali privilegio, neque habitu & tonsurâ.
- 16 Nunc in v. stigandum, An & per quem cum bigamis dispensari possit? R. Possit quidem dispensari, *can. quicumque dist. 50.* cum sit iure humano inducta ea irregularitas: verum non nisi per Rom. Pontificem, qui est supra jus ab Ecclesiâ inductum, *Covarr. d. loco. 4. Navarr. d. loco n. 197.* non etiam per Episcopos, quorum non est immutare jus commune. Non obstat *c. 2. dist. 4. h. t.* quæ habent, nō licere contra Apostolum dispensare: nam illis verbis difficultas dispensationis ostenditur, non etiam impossibilitas. Unde non dicitur ibi, *non potest sed non licet*; nec hoc, quod nunquam liceat, sed quod non pro arbitrio & x quavis causa, verum gravissima, urgente, & raro, quia scilicet minus decess sit tales pot. moveri. Nihil etiam facit, quod secundum *Gloss. d. c. 2. V. dispensare.* non possit Pont. supplere defectum significationis, cum ea non sit necessaria, & sufficiat tolli irregularitatem, ex ejusmodi defectu ortam.
- 17 Q. An Episcopi liceat dispensare super bigamia quoad minores Ordines? Resp. Quoad veram & interpretativam bigamiam contra-

tam post Ordines jam susceptos, quamvis id aliqui velint etiam de novo suscipiendi, aliqui verò tantum, ut in iis ministrant, *Nav. d. c. 27. n. 197. Avila de Censuris p. 7. dist. 8. sub. 4. concl. 3.* probabilius esse, id non licere Episcopis eo quod bigami omni privilegio Clericali priventur, & hæc potestas simpliciter Episcopis negetur, *c. 4. h. t. & can. non impedit dist. 50.* quodque si denegata simpliciter non fuisset, tamen Episcoporum non sit dispensare super iure communi, nisi in casibus iure expressis Abbas in *c. 2. n. 5. h. t.* At verò super similitudinaria bigamia hoc videtur concessum Episcopis, per textum in *c. 10. infr. Qui Clerici vel voventes matrim. contrab. poss. & c. Sane infr. de Clericis conjug. & ibid. Gl.* ubi post peractam pœnitentiam, si laudabilis vita rei postulet, Episcopi dispensare possunt. Nihil in contrarium faciente, *c. 2. infr. Qui Cler. vel voventes &c.* ubi ista licentia concedi videtur tantum in casu, quo Monasterium ingreditur reus: nam eximitatio tantum obtinet in casu singulari, de quo ibi, scilicet quando Clericus ordinatus non sponte convertitur, sed cogitur abjurare eam, quam duxit, ut sentit ibi *Glossa & Abbas.* Et constat ex *d. c. 2. Episcopi* dispensare posse super simili bigamia cum Religioso, non etiam super propria & interpretativa de qua non agit *d. c. 2. & alia loca simpliciter eam potestatem Episcopo denegant.*

Consequenter quaeritur, An possit dispensare Episcopus super vera bigamia occulta, contracta ex accessu ad uxorem adulteram occultam? R. Id videri aliquibus, sed sine fundamento, cum regula generalis negativa sit in contrarium, ut dictum, & nova Concil. Tridentini concessio parum adjuvet, quia tantum concedit Episcopis dispensare super irregularitate, veniente ex occulto delicto, quo non ponit bigamia. Vid. *Turrecrem. in can. Lectur. 18. dist. 24.*

An per ingressum tollatur hæc irregularitas? R. Ne quidem similitudinariam tolli, cum nullibi sit reus id permittens: sine textu autem ut non inducitur irregularitas, ita nec tollitur, *Covarr. d. loco num. 6.* Imò contrarium potius insinuat textus in *d. c. 2.* dum requirit Episcopi dispensationem in casu ingressus, quo opus non foret, si ingressus fuisset, An

An Prælati Religionis competat jus dispensandi cum suis? R. Videri id eis competere si exerceant quasi Episcopalem jurisdictionem, uti Generales, Provinciales, Abbates & hoc quoad similitudinariam, circa quam & datum Episcopis dispensare. Aliis Religio-num, licet mendicantium, Præf. Etis idem competere nullibi expressum: ut iure com-muni dicendum sit, non competere, nec ordi-naria eorum privilegia huiusmodi potesta-tem concedere. An speciali iure competat, facti est questio, super quo cuiusque Prælati est in sua Religione inquirere.

Ultimò dubitatur, Quare cum corrupta contrahens censetur bigamus, non etiam ipse antea corruptus, sive quare magis inquiratur virginitas in sponsa, quàm in sponso? R. Rationem assignari, quod actus contrahendi matrimonium, non specificetur à seipso, nec cadat super seipsum, sed super alterum conjugem: ut vitium corruptionis non habeat effectum quoad corruptum, quia motus specificatur à terminis. Unde si uxor esset cap. 2. irregularitatis: fieret bigamia contrahendo cum corrupto. Poruic Ecclesia moralem rationem considerasse, quod maiorem ponat indecentiam in sponsa, quàm in sponso defectus virginitatis. Vid. Avila de Censuris p. 7. disp. 8. dubio 1. vers. præterea 1. Suar. disp. 49. Sect. 3. n. 2.

TITULUS XXII.

De Clericis peregrinis non ordi-nandis,

SUMMARIUM.

1. Ordinandus quisque à suo Episcopo.
2. Nisi de consensu sui Episcopi per literas dimissorias.
3. An eo casu censetur & concessa dispensatio super impedimento?
4. Ordinatio ubi & qualiter fieri debeat.
5. Peregrinus de ordine suscepto probare debet per commendatitias.

NE contingat indignos, aut prohibitos clam alibi subrepere ad Ordines, aut per saltum promoveri, quilibet à suo Episcopo est ordinandus: adeò ut ne quidem tonsura pri-

ma dari peregrino possit, c. fin. de temporib. ordin. in 6. Ratio generalis constituitur in vitando periculo imminente, quòd in dignos ordinari contingeret, si extra patriam in locis remotis, ubi incogniti, admitti ad Ordines possent, c. 1. d. rii. Prohibitio tamen ista dirigitur ibi tantum ad Episcopos Italiae, ut possit videri non comprehensos esse Episcopos Germaniae, quòd ibidem vult Glos ex ratione, quòd ad Episcopos Italiae frequens esset concursus Ultramontanorum, non è converso. Ut non stante eodem in his periculo, nec debeat habere locum dicta decisio. Postea Conc. Trid. Sess. 23. c. 16. de Reformat. generaliter prohibuit, ne quis Episcopus peregrinum aut non suum ordinet, quòd quisque Episcopus magis sciat suorum qualitates, & in eos inquirere valeat, sive sint Clerici, sive laici. Quòd & obtinet in Archiepiscopo, qui non ordinat Suffraganeorum suorum subditos Hostiens. ad tit. de officio ordin. per can. Sauro cum seq. IX. q. 3. Subest autem quis Episcopo ratione beneficii, aut originis, vel domicilii, c. fin. ubi Glos. inf. de Foro compet. * Facit tamen Episcopi consensus alibi quem promoveri, qui probandus est literis, ut vocant, dimissorius, quarum forma habetur Dist. 73. Conceduntur hæ ab Episcopo suo confirmato, saltem cui est iurisdic-tio, aut, eo in remotis agente, ab ejus Vicario generali in spiritualibus, aut Sede vacante à Capitulo, cum nullus 2. de temp. ordin. in 6. Inferioribus Prælati non est licentia faciendi ordinari suos, à quo velint, nisi à Sede Apostolica hoc iis specialiter indultum, Trid. Sess. 23. c. 10. de Reformat. Conceduntur non alias, quàm examinata habilitate ejus, qui eas petit, & iustà causâ postulante in literis expressa, Trid. Sess. 23. c. 3. Non alias autem litteræ hæ Sede vacante à Capitulo concedendæ, quàm post annum vacantis Sedis, si non ardeat necessitate Ordinis recipiendi postulans, Trid. Sess. 7. c. 10. de Reformat. Vid. Piafec. Praxis Episcopalis p. 1. art. 2. n. 10.

Quæritur, An concessa alteri ordinatione, concessa & censetur dispensatio super impedimento spectans ad committentem? R. Hoc velle Hostiensem, ex ratione, quòd concessa facultate ordinandi, videantur ea concessa quæ ad ordinationem spectant c. 3. inf. tit. 25. K 2 Pro-